

Postup péče o novorozence HBsAg pozitivních a anti-HCV pozitivních matek

Autor: H. Podešvová

Konzultant: MUDr. Luděk Rožnovský, CSc., přednosta Kliniky infekčního lékařství, FN Ostrava, člen výboru Společnosti infekčního lékařství

Oponenti: Výbor České neonatologické společnosti ČLS JEP
Sbor přednostů a primářů infekčních oddělení (16.-18. 5. 2007)

I. Úvod, definice problému a cíle

Viry hepatitidy B a C (HBV a HCV) představují významné lidské patogeny. K vertikálnímu přenosu HBV a HCV z matky na dítě může vzácně dojít intrauterinně, většinou se uskuteční v perinatálním období při porodu, ale dítě se může infikovat i postnatálně, zejména při kojení a dalším kontaktu s matkou.

Vakcinace novorozenců HBsAg pozitivních matek výrazně omezila vertikální přenos HBV. Způsob porodu ani kojení četnost infekcí u vakcinovaného dítěte neovlivňují (VHB se může vylučovat do mléka, což ale nezvyšuje riziko infikování). Ojedinele jsou infekce zaznamenávány u dětí, jejichž matky jsou současně HBeAg pozitivní. Raritně infikované děti jsou většinou asymptomatické, často se u nich rozvíjí chronická hepatitida, ojedinele může už v dětství dojít k progresi do cirhózy.

K vertikálnímu přenosu viru HCV dochází u 5-10 % viremických matek. Děti jsou asymptomatické, většinou se rozvíjí chronická hepatitida, ale vznik cirhózy v dětství je raritní. Prevence vertikálního přenosu HCV prakticky neexistuje, způsob porodu ani kojení četnost infekcí neovlivňují (VHC se může v malé míře vylučovat do kolostra, což ale nezvyšuje riziko infikování dětí, HCV se prakticky nevylučuje do mléka).

Pouze u žen, které jsou současně infikovány HCV a HIV je ve vyspělých zemích, včetně ČR, indikován porod císařským řezem a vyloučeno kojení dítěte, tato opatření snižují hlavně riziko přenosu HIV na dítě.

V graviditě je povinný screening HBsAg a vyšetření na HIV, vyšetření anti-HCV není povinné. Vhodné je provést vyšetření anti-HCV u žen s rizikovým chováním, zejména s předchozí intavenózní aplikací drog.

Podle právních norem platných v České republice není nosič HBsAg či osoba s pozitivitou anti-HCV omezena ve způsobu života, ve výkonu zaměstnání, ani při poskytování zdravotní péče. Matky HBsAg či anti-HCV pozitivní mohou rodit v libovolném zdravotnickém zařízení, i když není námitek proti centralizaci porodů do některých zařízení. O způsobu porodu rozhoduje gynekolog-porodník. Vaginální porod nezvyšuje riziko přenosu HBV, protože děti HBsAg pozitivních matek jsou očkovány proti hepatitidě B už v den narození. Vaginální porod rovněž nezvyšuje riziko přenosu HCV.

Po propuštění z porodnice je vhodné sledovat HBsAg pozitivní matky, anti-HCV pozitivní matky a jejich děti v hepatologických ambulancích infekčních oddělení.

II. Souhrn zásad provádění prevence přenosu HBV

Postup vychází z Vyhlášky MZd ČR č. 537/2006 Sb. o očkování proti infekčním nemocem. Imunizační schéma novorozenců HBsAg pozitivních matek je následující:

0-12 hod. (24 hod)	Imunoglobulin proti hepatitidě B (HBIg) např. neoHepatect, 50-100 IU pomalu i.v.
0-24 hod.	1. dávka vakcíny proti HBV např. Engerix B, 10 µg (0,5ml) i.m. do vnější strany stehna
6 týdnů	1. dávka hexavakcíny např. Infanrix Hexa, 0,5 ml i.m. do vnější strany stehna
nejdříve za měsíc	2. dávka hexavakcíny např. Infanrix Hexa, 0,5 ml i.m. do vnější strany stehna
nejdříve za měsíc (nejpozději do 1 roku)	3. dávka hexavakcíny např. Infanrix Hexa, 0,5 ml i.m. do vnější strany stehna
7-12 měsíců	Mantoux 2 TU i.d. BCG vakcinace 0,05 ml i.d. při negativním tuberkulinovém testu
nejdříve za 6 měsíců (před dovršením 18.měsíce)	4. dávka hexavakcíny např. Infanrix Hexa, 0,5 ml i.m.

Za včasnou aplikaci pasivní a aktivní imunizace odpovídá lékař pověřený péčí o novorozence. Objednání HBIg zajistí v příslušné lékárně. Pokud nemá novorozenecké oddělení záruku ve včasném dodání HBIg, objedná příslušný neonatolog na základě předcházejícího anamnestického vyšetření matky rezervní balení přímo na oddělení. Vakcínu mu na základě objednávky dodá příslušný protiepidemický odbor hygienické stanice. Tomuto oddělení zašle vždy hlášení o očkování novorozence proti virové hepatitidě B, které bude dokladem o spotřebě vakcíny.

U dětí s nepříznivým zdravotním stavem po narození lze aktivní imunizaci odložit do 7. dne života, v každém případě však ještě v rámci nemocničního pobytu.

Při kontraindikacích aktivní imunizace, při raritním riziku tuberkulózy u novorozence či při chybném podání BCG vakcíny novorozenci po předchozím podání vakcíny proti hepatitidě B opakuje se podání HBIg ve stejné dávce a stejným způsobem i v 6. a 13. týdnu života. Ve 13. týdnu života je dítěti podána současně první dávka hexavalentní vakcíny a další očkování u něj probíhá podle běžného vakcinačního kalendáře. Tuto pasivní a aktivní imunizaci provede obvodní dětský lékař.

Podání HBIg a vakcíny zaznamená ošetřující lékař do očkovacího průkazu dítěte a také do zdravotní dokumentace dítěte předávané příslušnému praktickému lékaři pro děti a dorost.

V perinatálním období se nevyšetřuje pupečnicková ani žilní krev dítěte na přítomnost HBsAg. Tato vyšetření jsou zatížena značnou falešnou pozitivitou výsledků, což by mohlo při chybné interpretaci vést k chybnému ukončení vakcinace.

Po očkování, vzhledem k podání 5 dávek vakcíny proti hepatitidě B, není nutné vyšetřovat protilátky anti-HBs. Většina dětí protilátky anti-HBs vytvoří a bude celoživotně chráněna před vznikem HBsAg positivity. Přesto je vhodné ve věku 2-3 let stanovit HBsAg, negativní výsledek vyloučí vzácnou infekci u vakcinovaného dítěte.

III. Souhrn zásad provádění prevence přenosu HCV

Postup znovu vychází z Vyhlášky MZd ČR č. 537/2006 Sb. o očkování proti infekčním nemocem. Děti anti-HCV pozitivních matek jsou očkovány podle klasického očkovacího schématu, nemají žádné omezení či výjimku v očkování.

V perinatálním období se nevyšetřuje pupečnicková ani žilní krev dítěte na přítomnost protilátek anti-HCV či nukleové kyseliny viru hepatitidy C (HCV RNA). Tato vyšetření jsou zatížena značnou falešnou pozitivitou výsledků, což by mohlo při chybné interpretaci vést k chybné diagnostice infekce virem hepatitidy C u dítěte.

Při propuštění z novorozeneckého oddělení je vhodné předat uvedené děti a jejich matky do příslušné hepatologické ambulance infekčního oddělení. Pozitivita anti-HCV může přetrvávat v prvním roce dítěte, výjimečně ještě ve druhém roce. Infekci vyloučí vymizení anti-HCV a negativní výsledek HCV RNA. Naopak infekci u dítěte staršího 1 roku potvrdí přítomnost HCV RNA a dlouhodobé přetrvávání positivity anti-HCV protilátek.

Literatura:

1. Vyhláška MZd ČR č. 537/2006 Sb.: O očkování proti infekčním nemocem – ve znění ze dne 29.11.2006.
2. Rožnovský L.: „Vertikální přenos viru hepatitidy B, C a G; *Klinická Mikrobiologie a infekční lékařství* 2003: 74-82